

Muzejní

Číslo II.
Ročník 2010
zdarma

čtvrtletník

Vydává: Muzeum Českého ráje, Skálava 71, 511 01 Turnov, www.muzeum-turnov.cz, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz

Program

Staročeských trhů

Podrobnosti o této prestižní akci najdete na straně 3

Vzácná návštěva

Velvyslankyně v klenotnici - více na straně 4

Nová

expozice archeologie

Více si o ní můžete přečíst na straně 6

Ohlédnutí a pozvánky

Souhrn akcí a pozvánky na výstavy na jaře 2010 najdete na straně 8

DLASKŮV STATEK JE NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKOU!

Možná jste v médiích postrehli, že na začátku února schválila vláda ČR rozšíření stávajícího seznamu národních kulturních památek o dalších 38 položek. Současný seznam nyní zahrnuje 236 národních kulturních památek. V hierarchii památkové péče se v rámci České republiky jedná o nejvyšší stupeň ocenění a ochrany našich památek.

Mezi novými národními kulturními památkami najdeme dvě z Libereckého kraje: Hospodářský dvůr zámku v Zákupcích a Dlaskův statek v Dolánkách u Turnova.

Především druhá zmíněná památka nás velmi potěšila. Ocenění, kterého se tímto krokem Dlaskově statku dostalo, si velmi vážíme a jsme pyšní na to, že se o statek v současnosti staráme a můžeme tak přispět nejen k jeho ochraně, ale i oživení a využití.

Na webové adrese <http://monumnet.npu.cz> najdete seznam všech národních kulturních památek, je zde ovšem uveřejněn i seznam smutnější - neohroženějších nemovitých památek. -ak-

STAROČESKÉ TRHY 2010

Ve dnech 29. a 30. května proběhne v atriu muzea a v městském parku již 16. ročník Staročeských řemeslnických trhů. Letošní počet přihlášených prodejců je největší v historii akce, přičemž jsme zdaleka nemohli vyhovět všem zájemcům o prodejní místo. Prvního ročníku v roce 1995 se zúčastnilo 25 řemeslníků, letos je účast sedminásobná a mezi prodejci se objeví řemeslníci nejenom z Čech, Moravy a Slovenska, ale také Poláci, Němci a Španělé. Tradičně se představí výrobci skla, keramiky, zboží z kůže, proutí, orobince, dřeva a textilu, kováři,

Pokračování na str. 3

METALMORFÓZY

O tom, že odborní učitelé šperkařské školy v Turnově jsou mimořádně zdatní řemeslníci, jsme se v uplynulých letech mohli přesvědčit mnohokrát. Loni například při výstavě Turnovské stříbro, kde byly k vidění i kopie korunovačních klenotů, a znovu jsme si to uvědomili při otevření muzejní Klenotnice. Škola se ale stala respektovaným útočištěm zapomínaných kovozpracovatelských a brusičských technik a figlů už mnohem dříve, kdy tyto dovednosti začaly být využívány nejen pro výrobu, ale i pro restaurování starších památek. Jedním z velkých úspěchů bylo restaurování velké skříňky - tabernáku v letech 1934-37. Tabernák obložený jaspisy, acháty a karneoly ze svatovítského pokladu dnes můžeme vidět vystavený v Obrazárně Pražského hradu. Před deseti lety tato restauro-

rátorská tradice vyústila v založení Vyšší odborné školy pro restaurování kovů, jejíž bilanci jsme na úvod letošní výstavní sezony připravili.

Do 9. května zaplní galerii našeho muzea nejrůznější artefakty, které spojují dvě věci - jsou z kovu a prošly dílnami školy.

Pokračování na str. 2

Na statku od Tří králů do Vánoc, aneb lidová strava Pojizeří

Nová stálá expozice na Dlaskově statku naváže na výstavu V babiččině kuchyni, kterou jsme připravili v závěru roku 2009 v muzeu. Toto pokračování přiblíží návštěvníkům Dlaskova statku hlavní zdroje potravin pro přípravu jídel, suroviny získané zemědělskou produkcí (obiloviny, luštěniny, zeleninu, maso skotu, prasat, drůbeže, mléčné výrobky, vejce a med). Dále potraviny získané lovem (lesní a polní zvěř, ryby) a sběrem (borůvky, maliny, trnky, lesní jahody, houby, ale i kořínky a štávy ze stromů). Ale také pokrmy, které se v Pojizeří nejčastěji vařily. Nejružnější druhy polévek, omáček, bezmasých pokrmů z brambor, obilovin a luštěnin, sváteční pokrmy z masa a zeleniny a také pečivo, které neodmyslitelně patřilo na všední i sváteční stůl. Návštěvníci se seznámí nejen se stravou všedních dnů, ale také s tím, co se připravovalo o svátcích – při otevření nové expozice zhlédnou prostřený velikonoční stůl a seznámí se s recepturami na pokrmy, které hospodyně ve vesnicích v povodí Jizery o Velikonocích připravovaly.

Vladimíra Jakoubčová

Řádky z Pekařovy společnosti

V sobotu 27. února se v galerii muzea konala jubilejní 20. valná hromada Pekařovy společnosti Českého ráje. Přítomní se zájmem vyslechli přednášku Mgr. Jana Boháčka z Masarykova ústavu v Praze na téma „Spor Turnova s vrchností na počátku 18. století“, ve kterém sehrál hlavní roli František Tázler. Slavnostně vyhlášeny byly výsledky soutěžního projektu pro kronikáře obcí bývalého okresu Semily: „Tvář našich měst a obcí na počátku 21. století“. Ocenění a čestná uznání převzali Pavel Charousek za fotokolekci „Turnov“ a Josef Dejmeš za fotokolekci „Svoje a Tample“.

Účastníci valné hromady zvolili dalšího čestného člena Společnosti – stal se jím Jiří Novák in memoriam. Jiří Novák byl sochařem, který se svou restaurátorskou činností podílel na záchraně řady významných památek nejen na Turnovsku a v Českém ráji.

Valná hromada schválila i hlavní body činnosti v letošním roce: Vyhlášení 9. ročníku soutěže pro mladé historiky „O cenu Josefa Pekaře“, setkání k oslavě 20. výročí znovuo-novené činnosti Společnosti, které se uskuteční v sobotu 26. června na Hrubém Rohozci a Dlaskově statku v Dolánkách, spolupráci s Muzeem Mladoboleslavsko na oslavách a semináři ke 100. výročí narození archeologa PhDr. Rudolfa Turka, čestného člena PSČR, podíl na odhalení pamětní desky k výročí vydání Pekařovy „Knihy o Kosti“ na hradě Kost, realizaci dvou vlastivědných zájezdů, z nichž první v dubnovém termínu nás zaveze až na Vysočinu do Polné.

Zájemci o naši činnost naleznou vždy aktuální a podrobnější informace ve vývěsce muzea nebo na webových stránkách www.pekar.kozakov.cz.

Jitka Petrušková

VŠELIKÉ KOŘENÍ A MED DO ČAROVNÉHO KOTLÍKU

Svatojánská noc na Dlaskově statku spojená s ukázkami, ochutnávkami a prodejem bylinek, koření a medu

Tradiční lidová kuchyně se neobešla bez koření, které v kuchyni našich babiček mělo nezastupitelnou roli. Kupovalo se na tržištích nebo ve specializovaných krámcích (konzumech), exotičtější druhy, vzhledem k ceně, ve velmi malých dávkách. Pečlivě se uchovávalo ve speciálních schránkách nebo šuplíčcích. Tak naše babičky měly koření vždy čerstvé a jeho chuť byla v pokrmech velmi výrazná. Nejčastěji používaly majoránku, pepř, kmín a papriku, do pečiva skořici a vanilku. Pokrmy všedního dne však kořenily hlavně bylinkami, které jim rostly na zahrádce nebo za oknem – pažitkou, petrželkou, saturejkou, rozmarýnou, bazalkou a celou řadou dalších zelenek. Bylinky sehrávaly také velmi důležitou roli v lidovém léčitelství a právě o tom, jak se upravovaly, sbíraly

a sušily návštěvníky seznámí program, který jsme připravili na **sobotu 26. června na Dlaskově statku**.

-vj-

REPORTÁŽ O MUZEJNÍ KLENOTNICI NAJDETE I NA YOUTUBE

I v takových institucích, jakými jsou muzea, se v posledních letech masivně rozmáhají moderní technologie. Možná mnohem více, než by si veřejnost myslela. Velká část moderních technologií se využívá v odborné práci, záleží na konkrétním oboru a jeho rozvoji, bez počítače a internetu se však už neobejde nikdo.

Moderní komunikační prostředky také využíváme při propagaci – naposledy jsme zahájili prezentaci na známém serveru www.youtube.com, kde zájemci mohou najít video propagující novou muzejní Klenotnici. (Přesný název reportáže je Klenotnice v Muzeu Českého ráje). Podívejte se!

-ak-

METALMORFÓZY

Dokončení ze str. 1

V ní pod vedením restaurátora Jaroslava Prášila znovu získávají svou původní krásu šperky, zbroj a zbraně, liturgické náčiní, stolní stříbro, archeologické nálezy, osvětlovadla, hodiny, staré kovářské a kovotepecké práce, odznaky a mnohé další předměty. Z pohledu materiálů pak drahé kovy, cín a slitiny mědi jako mosaz a bronz, zinek, kujná ocel – obecně řečeno železo. I škála majitelů vystavených exponátů je pestrá. Exponáty jsme přivezli ze soukromých sbírek, města Sobotky, státního zámku Frýdlant, muzeí v Jilemnici a Hradci Králové, a to je jen malá část z těch, s nimiž „voška“ spolupracuje. Nejcenějším exponátem výstavy – to vředy média i publikum zajímá – je pozdně gotická Sobotecká monstrance, metr vysoký klenot z pozlaceného stříbra z konce 16. století, který nepříliš často opouští úkryt v trezoru. Ovšem milovníci špičkového uměleckého řemesla zrovna tak ocení indickou a perskou zbroj ze 17. - 18. století zdobenou ornamentálními plátováními, zapůjčenou z proslulé zbrojnice frýdlantského zámku, renesanční pistoli vykládanou slonovinou nebo novobaročnou nástolec, který zdobíval slavnostní tabuli u Harrachů a byl restaurován v loňském roce pro Krkonošské muzeum v Jilemnici.

S jinými „exponáty“ se ale můžeme potkávat po celý rok. Obnovou totiž ve škole prochází i exteriérová kovařina, naposledy dveře do hrobky Františka Marka na turnovském městském hřbitově nebo mříže ke kapličce v Daliměřicích. Letos k nim měl přibýt i litinový kříž u Mariánského kostela, který jsme vytipovali jako další pokračování spolupráce mezi městem, školou

a muzeem. Bohužel byl slibný projekt postupné obnovy drobných památek ve městě zastaven pro nedostatek financí, ale budme optimisté.

Bilance turnovské VOŠ, jak ji představuje výstava Metalmorfózy, je prostě ohromná, navíc když pomyslíme i na desítky konzervátorů a restaurátorů, kteří již touto školou prošli a dnes pracují v oblasti ochrany památek po celé zemi.

Miroslav Cogan

TURNOVSKÉ STAROČESKÉ ŘEMESLNICKÉ TRHY 2010

Dokončení ze str. 1

řezbářů, kamenářů, nožířů a další. Od počátku novodobé tradice trhů dbáme na jejich stylovou čistotu, a tak zde mohou prodávat pouze výrobci rukodělného zboží.

Obohacením letošního ročníku bude Řezbářské symposium, které proběhne probíhat v areálu městského parku od 26. května až do neděle 30. května. Tradiční setkání řezbářů se přesouvá z Dlaskova statku do bezprostřední blízkosti muzea tak, aby školy a zájemci o tuto akci měli větší možnost účastníky symposia vidět při práci a zúčastnit se řezbářské školy.

Součástí staročeských trhů bude tradičně kulturní program na dvou pódii. Program je přizpůsoben jak malým dětem, tak mládeži, střední i starší generaci. Mezi vystupujícími umělci se objeví loutkové, taneční a divadelní soubory a hudební uskupení. Hvězdami v letošní nabídce pak budou například Jožka Černý se svojí cimbálovou muzikou, skupina Javory se sourozenci Ulrychovými a výběr z folkové scény, který vyvrcholí vystoupením Pavla Dobeše a Wabiho Daňka.

Vstupné na trhy bude v letošním roce stát 70 korun pro dospě-

lou osobu, 50 korun pro důchodce a 30 korun pro děti. Je tedy nastaveno tak, aby se každý mohl této akci zúčastnit. Ve srovnání s pořadateli podobných akcí (Šťastná země, zámek Sychrov aj.) je vstupné poloviční, přičemž nabídka pro návštěvníka je přinejmenším srovnatelná. V ceně vstupenky je zahrnuta návštěva tržště, celodenní kulturní program na obou pódii, řezbářské symposium, návštěva stálých expozic a výstav muzea včetně nových expozic Klenotnice a Archeologie Pojizeří.

Uspořádání trhů, na něž každoročně přijde kolem devíti tisíc

návštěvníků, si vyžádá náklady půl milionu korun (přesně 498 tisíc korun, jenom hudební program stojí 320 tisíc korun). Na akci poskytuje dotaci ve výši 55 tisíc korun město Turnov. Ostatní prostředky musíme zajistit příjmem ze vstupného, z reklamy nebo sponzorskými dary.

Turnovské řemeslnické trhy jsou třetí největší akcí tohoto druhu v Česku po trzích v jihočeských Holarovicích a moravském Rožnově pod Radhoštěm. Jsou výjimečnou akcí letní turistické sezony a jednou z akcí, která přispívá k záchraně tradiční lidové kultury.

-vj-

Program Staročeských řemeslnických trhů

Sobota 29. a neděle 30. května

SOBOTA – ATRIUM

10.00 – 11.00 Funny Grass
11.30 – 12.30 Volupsije
13.00 – 14.00 Rumová aféra
14.30 – 15.30 Obnovený divadelní spolek Jirásek z Olešnice u Turnova – Kravská opera
16.00 – 17.00 Pavel Dobeš s kytaristou Tomášem Kotrbou
17.30 – 18.45 Wabi Daněk

SOBOTA – PARK

9.30 – 10.00 Formani – národopisný soubor ze Slatiňan
10.15 – 11.45 Semilská 11
12.00 – 12.30 Formani
13.00 – 14.00 Kujooni - radostně cynický šraml
14.30 – 16.00 Chodská vlna
16.30 – 17.30 Jožka Černý a cimbálová muzika Gracia

NEDĚLE – ATRIUM

10.00 – 10.45 Divadlo Rolníčka a Ořeňchová pohádka
11.00 – 12.30 TaPŠ ILMA
13.00 – 14.00 Divadlo Ant. Novotného - Když jde pusa na špacír
14.00 – 14.45 Módní přehlídka Redy a Styl Turnov
15.15 – 16.00 Divadlo Buchty a loutky - O neposlušných kůzlátkách
16.15 – 17.00 Klaunská show klauna Sylvy

NEDĚLE – festival – PARK

10.00 – 11.00 Pod Černý vrch
11.30 – 12.30 Neočekávaný dýchánek
13.00 – 14.00 Draga Banda
14.30 – 15.30 B.U.R.A.N.A. Orchester
16.00 – 17.30 Javory a sourozenci Ulrychovi

ŽÁCI AKADEMICKÉ SOCHAŘKY ALENY ZETOVÉ

V závěru dubna zahájíme výstavu žáků Aleny Zetové. Akademická sochařka Alena Zetová (nar. 1925) působila na Střední umělecko průmyslové škole šperkařské v Turnově od roku 1976 do roku 1987. Je absolventkou AVU v Praze, oboru sochařství, který absolvovala v ateliéru profesorů O. Španiela a K. Hladíka. Později prošla mozaikářskými dílnami

Ústředí umělecké lidové výroby v Praze, výtvarnou propagaci v Olomouci, pracovala i v oboru textilním (Art Protis) a také vyučovala na lidové škole umění. Za období, kdy působila na SUPŠ v Turnově, „vychovala“ mnoho studentů, kteří úspěšně vystavují u nás i v zahraničí.

O absolventy se vždy zajímá i poté, co opustili školu, a to nejen

o jejich profesní růst (snaží se účastnit výstav a vernisáží), ale také o jejich osobní osudy.

S tímto odpovědným lidským přístupem ke svým žákům se setkáváme každoročně při působení profesorky Zetové v porotě na mezinárodním setkání uměleckých kovářů Hefaiston. I této únavné činnosti porotce (hodnotí se na 300 vystavených objektů a zhruba 50 demonstrování prací) se věnuje nadmíru odpovědně. Její vitalitu a chuť zajímat se o vše nové dokládá také skutečnost, že se již přes 10 let účastní přednášek z dějin umění a egyptologie na univerzitě volného času a na fakultě ČVUT z dějin architektury.

Výstava v našem muzeu je koncipována jako poděkování studentů paní profesorce Zetové za přínos k formování jejich výtvarných názorů.

Výstava bude zahájena 22. dubna a potrvá do konce května.

Vladimíra Jakoubčová

Muzeum Českého ráje přihlásilo své aktivity do prestižní soutěže

Národní soutěž muzeí „Gloria musealis“ vstoupila v roce 2009 do svého osmého ročníku. Jejími vyhlášovatelé jsou Ministerstvo kultury ČR a Asociace muzeí a galerií ČR. Soutěž si klade za cíl upozornit veřejnost na přínos muzeí a galerií ke zpřístupňování a využívání kulturního dědictví a upozorňuje na špičkové výkony institucí i jednotlivých pracovníků v oboru muzejnictví.

Soutěž je vyhlašována ve třech hlavních kategoriích – Muzejní výstava roku, Muzejní publikace roku a Muzejní počin roku.

Nejvyšším oceněním v každé kategorii je cena „Gloria musealis“, která se skládá z trofeje, diplomu a finančního ocenění ve výši 70 tisíc Kč. Soutěžící, kteří se umístí na druhých a třetích místech, a ti, kterým je udělena zvláštní cena, získají certifikát. O udělení ceny „Gloria musealis“ za loňský rok v nejbližší době rozhodne ministr kultury ČR, slavnostní předání proběhne 18. května.

Naše muzeum se v roce 2009 přihlásilo do všech tří kategorií. Do kategorie výstav jsme přihlásili výstavu „V babiččině kuchyni od Tří králů do Vánoc“. V kategorii muzejních publikací bude soutěžit kniha od Vladimíry Jakoubkové stejného jména a jako muzejní počin jsme nominovali novou expozici Klenotnice.

Petra Bartoníčková

Máme nové dveře do dvora

V lednu byly v hlavní chodbě muzea probourány nové dveře, které v budoucnu umožní návštěvníkům přecházet z muzea do kamenářského domu. Stávající dveře, které těsně sousedí s bistroem u Zlatého fezu, budou zazděny. Vznikne tak příjemnější prostor pro posezení v bistro, nerušený průchozí komunikací. Nové dveře jsou lokalizovány přímo naproti hlavnímu vchodu, muzejní chodba se díky nim prosvěttila a z příjemnější.

-ak-

Výstava v Senátu

Muzeum Českého ráje v Turnově bylo jedním z muzeí, které mělo příležitost představit výběr ze svých rozsáhlých a cenných sbírek v prostorách Senátu Parlamentu České republiky na výstavě „Poklady muzeí Pojizeří“. Výstava pořádaná kanceláří senátu pod záštitou předsedy Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice PhDr. Jaromíra Jermáře, proběhla ve výstavní síni senátu ve dnech 13. ledna až 7. března 2010 a kromě Muzea Mladoboleslava a jeho poboček v Benátkách nad Jizerou a v Bělé pod Bezdězem se na ní prezentovalo také Muzeum Českého ráje v Turnově, Městské muzeum v Mnichově Hradišti a Muzeum Bakovska.

Na slavnostní vernisáži, která se uskutečnila ve středu 13. ledna, vystoupil kromě oficiálních řečníků a zástupců zúčastněných muzeí také folklorní soubor Šafrán z Jablonce nad Nisou.

-pb-

NÁVŠTĚVA VELVYSLANKYNĚ JIHOAFRICKÉ REPUBLIKY

Ve středu 24. února přivítalo naše muzeum vzácnou návštěvu. Novou klenotnici si přijela prohlédnout velvyslankyně Jihoafrické republiky v ČR paní Cella-Sandra Botha. Zcela nová expozice našeho muzea, která představuje umělecké bohatství z fondů zdejší šperkařské školy, se paní velvyslankyni velmi líbila a rozhodla se, že by sem mohla zavítat na soukromý výlet s dámami z ostatních ambasad.

Zájem paní velvyslankyně vyvolal i osud člověka, který obě naše, tolik vzdálené země symbolicky spojuje. Tím člověkem byl turnovský rodák, cestovatel Čeněk Paclt, který po poutích napříč pěti světadíly strávil zbytek života právě v jižní Africe, kde také v roce 1887 zemřel. Bylo pro nás zajímavé zjistit, že i v Jižní Africe se najdou lidé, kteří jeho jméno a osud znají. Drobnou

perličkou pro potěšení může být skutečnost, že paní velvyslankyně navštívila Turnov přesně 140 let poté, kdy Čeněk Paclt dorazil do jižní Afriky a navíc přesně v den, kdy Paclt datoval svůj první dopis, kterým přátelům v Turnově oznamuje: „Konečně jsem v Africe!“

Alžběta Kulíšková

NOVÝ PŘÍRŮSTEK V OBRAZOVÉ MUZEJNÍ SBÍRCE

Jak už vícekrát proběhlo v médiích – od místních k celostátním – otevřeli jsme 17. února novou Klenotnici. Výjimečnost chvíle, kdy jsme mohli sledovat obdivné a uznalé reakce prvních návštěvníků noblesní expozice, ještě umocnila jiná milá, nenápadná událost.

Naše vážená dlouholetá příznivkyně, paní Saša Drholcová, se rozhodla věnovat nám krásný obrázek, a sice pohled na Turnov z ruky turnovského umělce Josefa Durycha (1898 - 1973). Záměrně užívám širšího pojmu umělec, protože Durych, ač vzděláním malíř, se výborně uvedl i jako výtvarný vedoucí stříbrnického oddělení ve šperkařské škole, které převzal po Františku Kulhánkovi v roce 1939 a vedl jej dalších pět let. Vznikaly tehdy zajímavé dózy i osobité šperky se zvířecími motivy, drobnými zátišími, nebo stylizovanými květinovými kompozicemi, které můžeme v historické školní sbírce snadno identifikovat. Dochoval se i jeho návrh na kroupenku s broušenou křišťálovou postavou Panny Marie.

Svoji výtvarnou invencí společně s organizačními schopnostmi přivedl k jednomu z nejúspěšnějších období i jabloneckou bžuturní školu, kde mu bohužel stranický aparát umožnil vykonávat funkci ředitele pouze po krátký čas mezi lety 1947 - 49. Ovšem hlavním oborem výtvarné činnosti Josefa Durycha zůstala malba.

V našem depozitáři se mj. nachází jeho rozměrná velká tempe-

rová Kytice (80 x 80 cm), ale bližší Durychovu preciznímu lineárnímu drobnopisu byly komornější formáty, akvarely, kvaše a grafické listy. Taková je například půvabná Madona zasazená do rámce architektury turnovského náměstí nebo v roce 2008 získaný obraz sv. Václava. Náš nový přírůstek, 23 x 33 cm velký kvaš Turnov z roku 1950, je pohled na umělcovo milované město odněkud z Daliměřic, zasazený do rámce stylizované vegetace. Křehký, snový dojem dotváří tlumené barvy, jakoby lomené clonou ranního oparu nad Jizerou. Obraz je shrnutím Durychova výtvarného vývoje a vyzrálého kompozičního i barevného citu a mezi třemi desítkami jeho prací, které dnes opatrujeme, patří k těm nejlepším.

Na závěr tak nezbývá než paní Drholcové za krásný dar srdečně poděkovat s přáním, abychom se s ní na našich akcích nadále setkávali stejně často jako dosud.

Miroslav Cogan

POLSKÁ „KLENOTNICE“ ANEB POKLADY SUDET

Výsledkem spolupráce mezi Muzeem Českého ráje a Regionálním muzeem v Jaworu je na turnovské straně nová Klenotnice, o které toho již bylo řečeno hodně, a v Jaworu nová stálá expozice „Poklady Sudet“, která byla otevřena v únoru 2010. Sudety představují skutečnou pokladnici přírody. Expozice seznamuje s bohatstvím tvarů a barev krystalů různých minerálů, mezi které patří sádrovec, andrydrit, halit, křemen a kalcit. Množství a rozmanitost minerálů a hornin tuto oblast odlišuje od okolních.

Již svídnický historik Daniel Czapko von Reigersfeld (1605 - 1660) uvádí, že „se tu nachází nesmírné bohatství kovů“. Geologické výzkumy v uplynulých 70 letech potvrdily, že právě z hlediska nerostných surovin patří Sudety k nejzajímavějším místům v Evropě. Ve dvacátém století byla v okolí Lubinu a Polkowic objevena obrovská ložiska mědi, která patří k největším zdrojům vzácného rhénia. Z dalších vzácných kovů byly nalezeny i platinoidy. Mezi drahými kameny se objevuje jantar, chryzopras (použil ho Karel IV. k výzdobě kaple sv. Václava ve Svatovítské

katedrále), nefrit, křišťál, ametyst a acháty. V oblasti se nachází uhlí, ropa i zemní plyn, které obsahují mimo jiné vzácné hélium. A aby toho nebylo málo, Sudety patří mezi největší producenty stavebních materiálů v Polsku. Expozice představuje minerály z měděných i solných dolů, stejně jako z pegmatitů ve Strzegomí v celé jejich kráse a rozmanitosti. Exponáty zapůjčili Regionální muzeum v Jaworu, KGHM Polská měď, a.s., Kamil Karlo, Robert Girulski, Henryk Rutyna, Robert Kowalczyk, Waldemar Wachlarz, Janusz Piątek a Dorota Ziętek.

V rámci expozice je představena také paleontologická sbírka s unikátními exempláři fosilních ryb starých více než 230 milionů let. Je v ní také více než 20 geologických řezů a schémat a multimediaální kiosek, který seznamuje s hornickou minulostí Sudet prostřednictvím jedinečných fotografií. Expozice „Poklady Sudet“ byla realizována v rámci projektu Klenotnice (Skarbiec) v rámci česko-polského programu „Cíl III“, číslo projektu CZ.3.22/2.2.00/08.00640. Vše ostatní zajistil Liberecký kraj.

Tomáš Řídkošil

OKRAŠLOVACÍ SPOLEK A JEHO ČINNOST V TZV. FARÁŘSTVÍ

Okrašlovací spolek měl do konce 19. století kromě řady akcí většího či menšího rozsahu v hranicích města na zřeteli především vybudování rozsáhlého parku a rekultivaci lesa v tzv. Farářství.

4. září 1886 vyřídila městská rada žádost spolku, aby pole sousedící s Farářstvím (lesem) mohlo být využito ke zřízení nového sadu. Jednalo se o pozemek ve výměře 1 jitra a 812 sáhů čtverečních (zhruba 8.675 m²). Dále bylo usneseno, aby bylo ke zřízení nového sadu použito také pole zvané „Harfa“, které se nachází v blízkosti sochy sv. Jana. Aktivní byl při zařizování nového sadu především Josef Šimák, který připravil podrobné plány nového sadu a hlavní úlohu sehrál místopředseda spolku Václav Rýva.

Ve výroční zprávě z roku 1887 se uvádí, že základem práce okrašlovacího spolku bylo vytvoření městského sadu u Farářství, který byl posázen tisíci stromky různých odrůd, stejně tak i cesty, které byly vytvořeny dle plánu Šimákova. Vše

upraveno již na jaře 1887 a předáno veřejnosti v létě téhož roku (zatím bez upraveného pozemku „Harfy“). V této souvislosti upozorňuje Josef Šimák na to, že ve Farářství vůbec se „vojín s neslušnými ženštinami prohání“ a chce napsat na velitelství, aby byly tyto procházky vojákům zakázány.

5. dubna 1888 se na schůzi výboru spolku opět řeší návrh, aby se vedlejší pozemek (tzv. Harfa) proměnil v sad. Zřejmě bez většího úspěchu. Roku 1891 byl tento pozemek v blízkosti Farářství dokonce zamýšlen pro stavbu nové budovy zemské obrany. Výbor společenstva ovšem přesvědčil městskou radu i vojenskou komisi, a tak byl zachován pozemek do budoucna pro vybudování další části parku. 28. října 1892 poté předložil Václav Rýva plány na upravení oné „Harfy“. Zřejmě se pak již skutečně začalo na zkultivování zmíněného pozemku pracovat, neboť následující rok sděluje Rýva, že k vysazení stromů a keřů v Harfě není potřeba takového finančního nákladu, pro-

tože mnoho sazenic bylo dáno do příznivců spolku. Dále také sděleno, že se zahradník od firmy Korselt a spol. velmi činí, aby Harfa byla dle přijatého plánu co nejrychleji upravena a vysázena. V dubnu 1893 podává Rýva zprávu o umístění křovin a stromů v novém parku na Harfě. Ty byly použity z vlastních zásob spolku, z darů a dle také zakoupeny od Korseltova zahradnického velkozávodu. Na konci dubna 1893 byly na Harfě dokončeny schody a v červnu 1893 oznamuje Rýva, že městský sad bude již zcela hotov.

Na valné hromadě konané 23. února 1894 je vzdán místopředsedovi spolku Václavu Rývovi obrovský dík, neboť především jemu vděčí veřejnost za to, že městský park byl tak rychle a krásně dokončen. Jeho zřízení si vyžádalo okolo 4.000 různých keřů a stromů. Jmenovaný současně také přítomným sděluje, že pan František Machytka věnoval spolku dva platany, které se umístí u vchodu do městského sadu. A ty jsou zde doposud.

David Marek

Divadelní svět

Ve čtvrtek 18. května, na mezinárodní den muzeí, bude v galerii muzea zahájena výstava, která si na rozdíl od mnoha předcházejících neklade za cíl představit vám výsledky odborné práce a vědeckých projektů muzejních pracovníků. Říkáme si, že ani nám, ani vám trocha oddechu neuškodí. Tato výstava vám proto chce nabídnout příjemné pokoukání plné nostalgických vzpomínek na krásné předměty a propriety. Tématem výstavy bude totiž historický svět divadla. Základem se stanou staré divadelní opony, a to nejen z regionu. Protože divadelní opony bývají obvykle dost rozměrné, většinu z nich můžeme představit pouze v reprodukcích, ale několik originálních opon z okolí galerii ozdobí také na živo. Nápad představit vedle sebe divadelní opony různých divadel, tedy předměty, jejichž podstata je výlučně soliterní, nepochází z naší

hlavy. O zmapování divadelních opon a zachycení tohoto jedinečného dědictví se stará Muzeum amatérského divadla v Miletíně, s nímž na výstavě spolupracujeme. Navštívníci si tak budou moci udělat představu o pestrém světě opon a porovnávat nápady a vkus jednotlivých obcí a divadelních spolků. Na oponách můžeme nejčastěji spatřit pohledy do krajiny, veduty měst či obcí či důležité historické nebo bájně okamžiky, některé motivy jsou však naprosto unikátní.

Opony budou na výstavě doplněny předměty a rekvizitami zapůjčenými z několika institucí. Naše muzejní fondy bohužel moc divadelních předmětů neuchovávají, čeho však máme dostatek, to jsou divadelní plakáty turnovských divadelníků od úplných divadelních začátků. Jejich nejlepší kousky na výstavě také představíme.

Alžběta Kulíšková

NOVÁ EXPOZICE ARCHEOLOGIE

Ve čtvrtek 11. března byla v Muzeu Českého ráje v prostorách výstavního kabinetu otevřena obnovená archeologická expozice s názvem „Nejstarší dějiny Českého ráje a horního Pojizeří“. Po šestnácti letech tak opustila prostory renesančního suterénu, kde ji vystřídal nově upravený výstavní prostor Klenotnice.

Nová expozice přináší nejenom „špeky“ z původní archeologické sbírky turnovského muzea, které jsou notoricky známé již řadu desetiletí, (třeba z Jislovy jeskyně, Čertovy ruky, Aehrenthalovy cihelny v Turnově, Čtveřina, Kobyl, Svijan, Svijanského Újezda atd.), ale jsou zde představeny zejména výsledky archeologických výzkumů z uplynulých dvou desítek let.

Předchozí archeologická expozice byla otevřena přesně rok před tím, než se začaly psát nové dějiny archeologického bádání v oblasti Pojizeří. Stavební boom totiž v roce 1995 odstartoval v našem regionu sérii velkoprošných záchranných výzkumů, které zásadním

způsobem pozměnily naše představy o nejstarších dějinách regionu.

Výzkumy jsme tehdy zahájili na území významné lokality v Turnově – Maškových zahradách v souvislosti se stavbou areálu technických služeb. O tři roky po první záchranné akci jsme pokračovali akcí před

stavbou prodejny Diskont-Plus. Nejrozsáhlejší výzkum proběhl v letech 2000 a 2001 na ploše téměř 6,5 hektarů. Byl vyvolán velkorysým, leč dosud nerealizovaným stavebním záměrem víceúčelového sportovního areálu v Maškových zahradách. Další výzkumy na sebe nenechaly dlouho čekat: Proběhly například záchranné akce při stavbě přeložky silnice 1/10 v Daliměřicích a mimoúrovňového nájezdu na rychlostní komunikaci v Ohrazenicích u Turnova. Dále jsme se zabývali záchrannou historických terénů v prostoru průmyslové zóny v Ohrazenicích, Daliměřicích, Nudovicích a ve Všení.

V roce 2002 došlo v našem regionu k zásadnímu objevu – na Maršovickém vrchu pod Černou Studnicí byly objeveny stopy těžby a zpracování suroviny vhodné k výrobě kamenných nástrojů v mladší době kamenné – metabazitu typu Pojizeří. Geologové Blanka a Vladimír Šreini ve spolupráci s Petrem Šídou tehdy objevili první těžební pole na Jistebsku. Mezi Jabloncem nad Nisou a Tanvaldem došlo následně k objevu celé řady lokalit s doklady těžby a zpracování metabazitu v mladší době kamenné. Před sedmi tisíci lety se naše oblast stala dodavatelem strategické suroviny k výrobě kamenných nástrojů pro velkou část střední i západní Evropy (od Německa po Slovensko a od Polska po Rakousko).

Na výzkumu pravěké těžby v Jizerských horách se dnes po skromných začátcích podílí celá řada odborníků od archeologů přes paleobotaniky po mineralogy a geology nejenom z naší republiky, ale i ze zahraničí – například z Univerzity z Hamburku. Projekt výzkumu těžby a zpracování surovin v Jizerských horách v mladší době kamenné bude do roku 2011 podporován Grantovou agenturou České republiky.

Při slavnostní vernisáži expozice proběhl také křest nové publikace Jana Prostředníka a Petra Šídy věnované dějinám Českého ráje a horního Pojizeří od starší doby kamenné až na počátek vrcholného středověku. Kmotry knížky se stali Mgr. Irena Benková – ředitelka Ústavu archeologické památkové péče středních Čech a Mgr. Martin Tomášek Ph.D. – nově jmenovaný vedoucí odboru archeologie na ústředním pracovišti Národního památkového ústavu v Praze.

Jan Prostředník

Lomnické překvapení (díl druhý)

V minulém čísle čtvrtletníku jsme zahájili vyprávění „lomnické anabáze“. V souvislosti s rozsáhlou rekonstrukcí lomnického zámku, stojícího na ruinách gotické tvrze, jsme byli nuceni, pochopitelně k jisté nelibosti investora i dodavatele stavebních prací, zajistit záchrannou a dokumentaci archeologicky zajímavých situací.

Záchranný archeologický výzkum se často provádí v případech řekněme nestandardních; tedy pokud nebyl včas ohlášena záměr stavebníka stavět na území s archeologickými nálezy, nebo záměr rekonstruovat kulturní památku. Tento druh výzkumu je realizován v podmínkách probíhající stavby, a tudíž kromě odborných otázek je třeba řešit též součinnost archeologického výzkumu s postupem a technologií stavby. Obvykle archeologové zkoumají nálezy formou tzv. předstihového výzkumu, kterému předchází ještě zjišťovací výzkum. Tento postup v sobě zahrnuje maximální šetrnost nejen k památkám, ale nakonec i k požadavkům stavebníka.

První dojem z náleзовé situace byl velmi silný, nejenom z hlediska rozsahu výkopových prací, ale i z hlediska archeologických situací, které na první pohled byly zřejmé, ale také velmi podivné. První bližší ohledání stěn výkopů a pozůstatků bagrem zdevastovaného zdiva ukázalo, že dělníci při hloubení narazili na mohutnou obvodovou kamennou hradbu. Šířka zdiva kolísala mezi 1,7 – 1,8 metry a výška dosahovala v řadě případů až přibližně 30 cm pod současný povrch. Aby dojem byl úplný, je potřeba zdůraznit, že základová spára této hradby nebyla dělníky obnažena; to znamená, že zdivo je zachováno ve výšce nejméně 4,5 metrů (!). V této chvíli nebyly výkopy vně zámku pro stavbu příliš důležité, bylo potřeba prozkoumat stávající suterén, blížil se čas pokládání betonových podlah.

Výzkum v suterénu se soustředil převážně na jižní křídlo zámku a o něco méně na jeho střední část (jinde už nebylo co zachraňovat). V již zmíněné nejstarší části zámku, tedy ve sklepeních pod jižním křídlem, se po mnoha nesnázích podařilo odkrýt původní úpravu povrchu, ale ne sklepní (interiérové) původní podlahy, nýbrž venkovní dlažby (!). Nebylo pochyb, že se před námi zjevuje mimořádně zachovaná stavební památka středověkého stáří.

Radek Novák (pokračování v příštím čísle)

BARVY
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití
v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

ul. Studentská čp. 1727 • tel./fax: 481 321 180 • 602 364 436
www.barvyturnov.cz • e-mail: info@barvyturnov.cz

poradenství * software * hardware

Vaše jarní výlety na fotografiích?

- nabízíme digitální fotoaparáty s bohatým příslušenstvím
- jsme fotosběrnou DIGIMAX • fotografie pošlete přes internet nebo je přinesete na CD • doba zpracování při jediném formátu 2 až 3 dny • různé slevové akce

www.drings.cz • 28. října 554, Turnov • 736 540 520

Z NAŠICH SBÍREK: OJEDINĚLÉ NÁLEZY Z KUMBURKU

Na podzim roku 2006 došlo v rámci statického zajištění zdiva Panenské věže na hradě Kumburku k odstranění části sesutého zdiva z jejího interiéru. Ve vrstvě sutí byl učiněn zcela ojedinělý nález zlomků železných pout. Tím byla zcela neomylně potvrzena funkce Panenské věže... Vězněné zde čekalo opravdu drsné prostředí – interiéru věže měl tvar válce o průměrech 1,7 a 2,2 m a výšce přibližně 6 m. Prostor nebyl osvětlen a vězní byli do hladomorny spouštěni kruhovým

otvorem v klenbě. Garnitura se skládala z řetězu s kotvou a jedné úplné sestavy. Z druhé se dochovala pouze jedna čelist a zlomky z čelisti druhé. Okovy byly vykovány z páskového železa, byly spojeny ve vrcholu stěžejkou a uzamčeny křížovým zámek. Pouta byla původně propojena železným řetězem, jehož konec byl zazděn do vnitřního líce věže.

Vzhledem k rozsahu zemních prací v interiéru Panenské věže jsme nepokračovali níže s terén-

ním výzkumem, a tudíž jsme nezjistili, jak vysoko nad podlahou byla pouta do zdi ukotvena.

Okovy z interiéru Panenské věže představují unikátní nález „in situ“ (na původním místě), který dosud nemá v archeologických nálezech na území naší republiky obdobu. V muzejních sbírkách se nacházejí kovová pouta, ale žádná se nenalezla při archeologickém výzkumu vězení či hladomorny. Například v lahovitém objektu Beneška vytesaném v pískovci na hradě Valečově byla před zhruba 80 lety objevena železná pouta. Nálezové okolnosti však dnes již nelze rekonstruovat (pouta jsou uložena ve sbírce muzea v Mladé Boleslavi).

Otázkou zůstává použití pout, neboť podle příkladů zobrazení okovů v iluminovaných rukopisech se jako velmi pravděpodobné jeví jejich použití k poutání krku. Analogické užití lze nalézt například na iluminaci „Josef v žaláři s šenkýřem a pekařem“ v Bibli krále Václava IV. z let 1389-1410 nebo v Jenském kodexu z let 1490-1510 na vyobrazení vězňů s krkem upoutaným okovy a nohama a rukama připoutanými

do klády. Vnitřní průměr oka kumburských pout je 9,5 cm; jde o rozměr, který rozhodně není dimenzován na poutání rukou. Tomuto průměru by neodpovídalo ani poutání nohou, protože takováto pouta lze bez velkých obtíží sundat. Poutání krku se s ohledem na vlastní rozměr okovů i na analogická dobová zobrazení jeví jako nejpravděpodobnější.

Experimentálně jsme ověřili, že nalezená pouta sice těsně, ale přesto obemknula krk muže...

Jan Prostředník

STALO SE PŘED STO LETY: JARO 1910

Již po čtvrté se starostenského postu ujmá pan Mag. Ph. Josef Radský. Sám by sice, dle svých slov, uvítal ve vedení města „sílu mladší a svěžejší“, ale je-li to přání jednotné, volbu rád přijímá. Dle slov volitelů „jest pouze málo lidí, kteří se mohou těšiti takové lásce, jaké se těší pan starosta. Pan starosta musí mít v sobě něco kouzelného, něco vábného“. A v případě opět zvoleného starosty města je to prý právě jeho skromnost, jeho nezištná, poctivá práce a vytrvalost. * Pan stavitel K. Salač koupil u Daliměřic blok pozemků, na kterém se chystá během roku 1910 postavit větší množství dělnických domků. Kdo by si přál některý z těchto domků koupit, nechť se obrátí na pana stavitele přímo. * Panu staviteli Salačovi byla také zadána zakázka na opravu hradu Valdštejna, který v posledních letech téměř hrozil sesutím. Opravné práce mají za účel zachovat starobylé zříceniny hradu, aniž by historický ráz byl narušen. * Na upravených obecních pozemcích podél rakouské silnice proti Boží vodě se vysazuje nový les (8300 smrčků, 400 bříz, 200

modřínů a podél pěšin 200 buků, 50 dubů, 50 jeřábů, 20 javorů a 30 vlašských ořešů), který bude součástí městských turnovských sadů. * V sobotu 9. dubna 1910 shořel do základů dům pana továrníka Ferdinanda Durycha č. p. 497 v Sobotecké ulici. Škoda odhadnuta na 40 tisíc korun. * Maso z jatek dopravuje se do města, vzdor policejním i zdravotnickým předpisům, stále nepříkryté a na nečistých vozech, což „budí velmi často roztrpčení, ano hnus obecnosti, věc

onu pozorujícího“. * Klobouky a hlavy kolemjdoucích ohrožují příliš nízká spuštěná stínidla před četnými turnovskými obchody. Na tuto skutečnost jsou upozorněni majitelé obchodu i policie. * 12. dubna 1910 oslavil čtyřicáté narozeniny univerzitní profesor Josef Pekař. * 1. května si ve zdejší sokolovně obecnostvo vyslechlo přednášku prof. Dr. Václava Sixta o Halleyově kometě, stavbě sluneční soustavy a vesmíru. * Také letos byl řádně oslaven odvod místních branců. Večer po odvodu

navštívili hotel „U Tajné radosti“, kde se důkladně posilili a cestou domů k Výšince porozbíjeli, co se rozbít dalo. * Na schůzi městského zastupitelstva je v květnu jednáno o stavbě nového městského vodovodu. Schválen byl také prodej pozemku pro stavbu evangelické modlitebny v blízkosti budovy odborné školy. * Na konci května se konala zkouška umístění čtyř kandelábrů s elektrickým světlem ve čtyřech rozích kašny na náměstí (viz foto). V plánu byly kandelábry nižší, zakončené vždy třemi žárovkami a zdobené květinovými košy. * Množí se tlaky na zřízení veřejných záchodků ve městě, čímž by se mohlo snad předejít znečišťování některých koutů ve městě, zvláště ve Skálově ulici a cestou k vlakovému nádraží. * V červnu se dokončují úpravy náměstí. Nová dlažba je již skoro hotova a přistupuje se k úpravě kašny. Odstraňuje se několikánásobný fermežový nátěr, takže kašna nyní vypadá jako mramorová. Stejně tak opraven sloup uprostřed a opatřen květinovou výzdobou. V plánu je také výstavba meteorologického sloupu. **David Marek**

MUZEUM ČESKÉHO RÁJE: JARO 2010

Galerie

11. března – 9. května: Výstava restaurátorského oddělení SUPŠ a VOŠ Turnov Metalmorfózy
18. května – 26. září: Divadelní svět

Výstavní sál - 3. patro

22. dubna – 30. května: Žáci akad. sochařky Aleny Zetové

10. června – 29. srpna: Hračky nejen pro děti – výstava hlavolamů z IQ parku

Výstavní kabinet

- nová archeologická expozice

Akce v Muzeu Českého ráje

18. května: Mezinárodní den muzeí - den otevřených dveří a zaháje-

ní výstavy Divadelní svět
29. – 30. května: Staročeské řemeslnické trhy

28. – 30. května: Řezbářské symposium

Blaskův statek

v Dolánkách u Turnova

Duben – prosinec: Nová stálá expozice „V babiččině kuchyni od

Tří králů do Vánoc“ – lidová strava Pojizeří

Akce na Dlaskově statku

19. června: Všelické koření a med do čarovného kotlíku
Svatojánská noc na Dlaskově statku spojená s ukázkami, ochutnávkami a prodejem bylinek, koření a medu

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA AKTIVITAMI MUZEA V ZIMĚ 2009 / 2010

První dva snímky představují novou muzejní klenotnici, která byla slavnostně otevřena ve středu 17. února mj. za účasti náměstkyně hejtmanky Libereckého kraje Lidie Vajnerové. Na snímku vpravo jsou Jan Proštrředník a Petr Šída, autoři nové publikace o nejstarší historii Českého ráje. Knižka měla slavnostní křest 11. března při otevření nové expozice archeologie.

Snímek vlevo byl pořízen při masopustu na Dlaskově statku 20. února, obrázek vpravo je z vernisáže výstavy prací žáků turnovské SUPŠ a VOŠ.

NAVŠTIVTE NÁŠ MUZEJNÍ OBCHOD

- * široká nabídka drahokamů z celého světa
- * šperky z českých granátů i dalších drahokamů
- * šperky ze zlata, stříbra, chirurgické oceli
- * šperky z originální skelné kompozice
- * repliky historického skla
- * upomínkové předměty, mapy a publikace

Muzeum Českého ráje, Skálova 71, Turnov, přízemí před pokladnou

Otevírací doba:

Út - Pá 9.00 – 16.00

So - Ne 9.00 – 12.00; 13.00 – 16.00
 (květen až září do 17.00)

Muzejní čtvrtletník. Vydává Muzeum Českého ráje v Turnově, Skálova 71, 511 01 Turnov, tel. 481 322 106, fax: 481 325 277, e-mail: mail@muzeum-turnov.cz. Vydávání povoleno MK ČR - E 15658 (ISSN: 1801-4054). Odpovědná redaktorka Mgr. Alžběta Kulíšková, tel. 481 322 106. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o., Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411, 481 319 139, fax 481 322 097, e-mail: tiskarna@unipress.cz, sazba vydavatel, grafická úprava Pavel Charousek. Pokud se vám náš časopis líbí, můžete využít i možnosti nechat si jeho jednotlivá čísla zasílat poštou. Své požadavky zasílejte na adresu Muzea Českého ráje nebo na e-mail: kuliskova@muzeum-turnov.cz. Uzávěrka tohoto čísla byla 15. března 2010.